

Dr hab. Jacek Surzyn

Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa

Uniwersytet Śląski

Cykl wykładów pod tytułem:

Historia Żydów. Trzy tysiące lat samotności

1. Kim są Żydzi? Pytanie o żydowską tożsamość.

- a) Problem nazywania a kwestia tożsamości: hebrajczycy, izraelici, żydzi, izraelczycy.
- b) Obietnica nowej ziemi (Erec Izrael) – przymierze z Bogiem i idea narodu wybranego.

2. Religia jako element tożsamości.

- a) Dzieje hebrajczyków: droga do monoteizmu religii objawionej.
- b) Pojęcie Boga w religii hebrajskiej.

3. Język jako element tożsamości.

- a) Rola języka w żydowskim obrazie świata.
- b) Język jako dar poznania i panowania.

4. Powstanie judaizmu.

- a) Wypędzenie Żydów z Palestyny i ukształtowanie się judaizmu.
- b) Tora i Talmud – święte teksty judaizmu.
- c) Problem diaspory – Żydzi sefardyjscy i aszkenazyjscy.
- d) Konfrontacja judaizmu z chrześcijaństwem.

5. Dzieje Żydów w okresie diaspory.

- a) Żydzi w obcym otoczeniu.
- b) Status społeczny Żydów.
- c) Kahala i pozycja ekonomiczna Żydów.
- d) Getta i żydowskie osadnictwo.

6. Kształtowanie się żydowskiej świadomości – problem „kwestii żydowskiej”.

- a) Napięte stosunki żydowsko-nieżydowskie.

- b) Problem konwersji i asymilacji.
- c) Postanie Haskali i jej konsekwencje.

7. Antysemityzm.

- a) Przyczyny antysemityzmu.
- b) Od religijnej niechęci do rasowej nienawiści.
- c) Nowoczesny antysemityzm i jego konsekwencje.

8. Emancypacja.

- a) Rewolucja Francuska i zmiana statusu Żydów.
- b) Emancypacja jako element kształtowania się nowoczesnej świadomości narodowej.

9. Narodziny ruchu syjonistycznego.

- a) Żydowska tożsamość narodowa w perspektywie świeckiej.
- b) Teodor Herzl i idea utworzenia państwa żydowskiego.

10. Tragedia Holokaustu.

- a) Przyczyny Holokaustu- kontekst historyczny.
- b) Holokaust jako bezprecedensowy akt ludobójstwa.
- c) Nazistowski plan i dokonanie eksterminacji Żydów.
- d) Problem winy i współwiny.

11. Powstanie państwa Izrael i sytuacja Żydów we współczesnym świecie.

- a) Deklaracja niepodległości i powstanie Izraela.
- b) Konflikt izraelsko-arabski i izraelsko-palestyński.
- c) Współczesna diaspora i jej rola w świecie.

12. Żydzi w Polsce.

- a) Przybycie Żydów na tereny Polski.
- b) Rozwój ekonomiczno-społeczny polskiej diaspory żydowskiej.
- c) Stosunki polsko-żydowskie i ich zmienność na przestrzeni dziejowej.
- e) Eksterminacja polskiego żydostwa w czasie II wojny światowej.

Proponowana literatura (wybór):

- H. Arendt, *Drut kolczasty*, przeł. P. Nowak, Warszawa 2012.
- R. E. Morphy, *Odpowiedzi na 101 pytań o Torę*, przeł. A. Wałęcki, Kraków 2003.
- W. Tyloch, *Judaizm*, Warszawa 1987.
- W. Tyloch, *Dzieje ksiąg Starego Testamentu*, Warszawa 1985.
- J. Eisenberg, *Judaizm*, przeł. I. Stapor, E. Wolański, Warszawa 1999.
- S. Quinzio, *Hebrajskie korzenie nowożytności*, przeł. M. Bielawski, Kraków 2005.
- Hebrajsko-polski Stary Testament. Pięcioksiąg*. Przekład interlinearny z kodami gramatycznymi, transliteracją oraz indeksem rdzeni. Opracowanie i wstęp A. Kuśmirek, Warszawa 2003.
- Tora Pardes Lauder 1-5 (Bereszit, Szemot, Wajikra, Bemidbar, Dewarim)*, red. Rabin S. Pecaric, Kraków 200-2006.
- Tora. Pięcioksiąg Mojżesza*, przeł. I. Cylkow, Kraków 2006.
- K. Gebert, *54 commentaries to the Tora*, Kraków 2005.
- Przecucie kryzysu*. K. Keller-Krauz, H. Walecki, W. Leder o kwestii żydowskiej, Warszawa 2006.
- A. Unterman, *Żydzi. Wiara i życie*, przeł. J. Zabierowski 2002.
- M. Tomal, *Język hebrajski biblijny*, Warszawa 2000.
- N. Solomon, *Judaizm. Krótkie wprowadzenie do...*, Warszawa 2001.
- T. Herzl, *Państwo żydowskie*, przeł. J. Surzyn, Kraków 2006.
- J. Surzyn, *Antysemityzm, emancypacja, syjonizm. Narodziny ideologii syjonistycznej*, Katowice 2014.
- J. Zineman, *Historia syjonizmu*, Kopenhaga 1980.
- H. Wahle, *Wspólne dziedzictwo. Judaizm i chrześcijaństwo w kontekście dziejów zbawienia*, przeł. Z. Kowalska, Tarnów 1993.
- F. Battenberg, *Żydzi w Europie. Proces rozwoju mniejszości żydowskiej w nieżydowskim środowisku Europy 1650-1933*, przeł. A. Soróbka, Wrocław-Warszawa 2008.
- K. Schulze, *Konflikt arabsko-izraelski*, przeł. B. Hlebowicz, Warszawa 2010.
- I. Trepp, *Żydzi. Naród, historia, religia*, S. Lisiecka, Warszawa 2009.
- Atlas historii Żydów polskich*, praca zbiorowa, Warszawa 2010.
- Dzieje Żydów w Polsce*, seria kilku tomów:
- P. Fijałkowski, Wybór tekstów źródłowych XI-XVIII w.
- Z. Borzymińska, Wybór tekstów źródłowych XIX w.
- R. Żebrowski, Wybór tekstów źródłowych 1918-1939.
- A. Cała, H. Datner-Śpiewak, Wybór tekstów źródłowych 1944-1992.
- A. Żbikowski, Ideologia antysemicka 1848-1914.
- N. Kameraz-Kos, Święta i obyczaje żydowskie.
- M. Barcikowska, K. Wieczorek, Święta żydowskie w literaturze.
- M. Gilbert, *Holokaust*, Warszawa 1995.
- I. Poliakov, *Historia antysemityzmu*, t. I-III, Warszawa 2004